

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”, член на научно жури формирано със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

**за дисертационния труд на Георги Христов Георгиев
на тема:**

**„Национализъм и популизъм в посткомунистическа Европа.
Полша, Сърбия и България (1989-2005 г.)”,**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология”.

Представеният за публична защита дисертационен труд е посветен на значима и актуална тема за политическата наука. Той е ценен опит да бъдат обогатени сравнителните изследвания на политическите преходи, в страните от Централна и Източна Европа, чрез специфичната роля, прояви и отражения на национализма и популизма върху хода на демократичните процеси и постигнатите резултати. В това отношение дисертацията несъмнено се вписва в едно недостатъчно разработено, на този етап, поле от българската политология в сравнителните изследвания на преходите.

Заедно с това обаче избраната тема е широка и трудна за разработване. Тя би могла, въпреки ограничаваща роля на трите изследвани случая, да бъде и тема на международен научен форум по проблемите на демократизацията и съвременното състояние на демокрацията. Това обстоятелство предполага сериозно познаване, точна научна аргументация и употреба на понятията национализъм, популизъм, националпопулизъм и демократичен преход. Политическата наука изобилства от различни подходи, концептуални различия и научни оценки относно тяхното дефиниране, квалификация и анализ, срещани в политическата теория и практика. Редица автори, с основание, ги употребяват и анализират в множествено число, защото те са променливи, многолики, гъвкави, еkleктични и с различни форми на изява политически феномени. Върху тази „подвижна” изследователска почва, дисертантът е съумял да разработи цялостен, завършен текст, с който се постигат поставените изходни цели.

Дисертационният труд е с обем 162 страници. Структуриран е чрез въведение, четири глави и заключение, които организират неговото съдържание. Използваната

литература включва 133 източника на български и английски език, посочени са и интернет ресурси. В текста има направени 2 таблици, които имат за цел да обобщят и систематизират авторския анализ.

Въведението на работата представя актуалността на проблематиката свързана с повсеместното навлизане и нарастващата роля на националистическите и популистките партии и движения в съвременните партийни системи на европейските страни. Тук не са открити и посочени обичайните за увод на дисертация изследователски реквизити. Те са посочени в първата глава, която на практика представлява теоретико-методологическа рамка и увод на дисертацията. В част от нея са формулирани обектът, целите, задачите и хипотезите на изследването, аргументирана е времевата рамка, причините за подбор на трите случая (изследваните посткомунистически страни) и използваната методология. Останалата част от главата насочва вниманието към теоретичното изясняване и концептуалното обобщение на основните понятия. Тук уместно са подбрани и представени теории, подходи и типологии на класически и съвременни автори относно национализма, популизма, националпопулизма и преходите към демокрация (с.6-31). Направеният теоретичен преглед организира работата и изследователският инструментариум за следващите структурни единици и при проверката/доказването на заложените хипотези.

Втората глава насочва вниманието към сложните и противоречиви взаимовръзки между национализма и социалистическите режими в Полша, България и Сърбия. Разкриват се специфичните социалнополитически контексти, трансформации и употреби на национализма и националистическата реторика от комунистическите елити. В това отношение се доказва, че национализмът и популистките похвати са част от арсенала на управляващите за да легитимират своето управление, независимо че този процес протича в отделните случаи при различни стратегии, мотивации и с различна степен на успех.

Третата глава излага накратко събитията около политическия преход към демокрация в Полша и България и разпадането на бивша Югославия през 90-те години на XX век под влияние на сръбския национализъм. Национализмът и популистките похвати отново се използват от наследниците на комунистическите партии (в случая с България и Сърбия) за да прелегитимират и запазят властта си в новите демократични условия. В полския случай обаче, национализмът се подема и изразява от формираната още по време на стария режим опозиционна формация „Солидарност”, което го противопоставя и прави несъвместим с комунистическата партия и нейните приемници.

Това води до различна степен на демократичен напредък и политически развой на събитията в трите страни. Впоследствие вниманието е насочено към анализ на причините за появата на нови националпопулистки партии и движения през първото десетилетие на XXI век, в трите изследвани случая. Разкриват се техните корени, взаимовръзки, но и съществени различия с предишните употреби на национализма и популизма от традиционните партии. В тази връзка се правят констатации и изводи за флуидния характер и трудното позициониране на националпопулизмите в политическото пространство.

Последната, четвърта глава е фокусирана върху доказването на трите хипотези. Последователно са използвани и обобщени постигнатите преди това в изложението изводи и констатации и са приведени допълнителни аргументи, които, като цяло, потвърждават формулираните хипотези.

В заключението са направени обобщения и изводи, които отразяват основните резултати от изследването.

В разработената дисертация се съдържат и могат бъдат посочени редица положителните страни и постижения. Бих ги обобщил в следните насоки:

- обогатяване и допълване на сравнителните изследвания на посткомунистическите преходи в ЦИЕ;
- концептуализиране на национализма, популизма и националпопулизмите в контекста на теориите и практиката на демократичните преходи;
- защитеното разбиране, че националпопулизмът е „дериват“ на популистки елементи в националната идеология, който отхвърля елитарния дух на национализма в процеса на своето развитие и съзряване;
- изведената връзка и зависимост между интензитета на дисидентските движения преди 1989 г. и характера на образуваните националистически и националпопулистки формации в посткомунистическите демокрации, при трите изследвани случая.

Изготвеният автореферат се състои от 32 страници. Той отразява съдържанието на дисертацията. Не са открити несъответствия между неговото съдържание и това на дисертационния труд. Съобразно изискваните стандарти дисертантът е направил минимално изискваните 2 публикации по темата на своята работа.

Под формата на конструктивна критика бих отправил някои бележки, препоръки и дискуссионни въпроси към така представения дисертационния труд. Те не поставят под съмнение неговите научни достойнства и постигнати резултати, но е добре да се имат предвид в бъдещи изследвания.

На първо място се забелязват редица пропуски и слабости от технически характер. В това отношение могат да се посочат: отсъствие на номерация на страниците в съдържанието на дисертацията, неточно цитиране (напр. бел.18 и 19 на с.13 и др.), отсъствие на ключови за изследването източници в използваната литература (напр. автора и източника посочени в бел. 144 на с.116), пропуски свързани с точното съответствие между заглавията в съдържанието и на съответните места в структурата на изложението (напр. отсъствието на израза „концептуално обобщение” в заглавието на параграфа на с.25 и др.). Налице е объркване в текста на обобщаващата географска локация при трите изследвани страни, които са в региона на Централна и Източна Европа. Защо в съдържанието и в заглавията на две от структурните единици на работата (с.2, с.25, с.112 и с.125), както и при формулирането на втората изследователска хипотеза, региона е „сведен” само да Югоизточна Европа, към който не се отнася Полша, остава неясно.

На второ място могат да се посочат и някои недостатъци в дисертацията от съдържателно естество. Двете таблици, на с.34 и с.158, имат важно място в изследването. За съжаление те нямат нито наименование, нито посочен източник. Подразбира се, че са съставени от автора, но това обстоятелство трябва да бъде отразено, още повече че втората има претенции да бъде обобщаващ модел на направения анализ и постигнатите резултати. Работата би спечелила ако има съставени повече съпоставителни таблици по различните характеристики на изследваните политически феномени и специфичните особености на техните партийни носители, с оглед онагледяване и подкрепа на сравнителния анализ. В автореферата на дисертацията не са формулирани достатъчно ясно приносните моменти. Имам предвид да се открие техният числен брой и по-конкретно съдържание, вместо изложеното описателно представяне.

Препоръчвам на автора да бъде по-грижлив, внимателен и критичен в бъдеще при избора, разработването и оформянето на своите изследвания.

С оглед съдържанието и интересната тема към дисертанта могат да бъдат задавани и проблематизирани различни доуточняващи и дискуссионни въпроси. Отправлям към него следните въпроси свързани с изследването на сръбския случай.

- 1) Каква е приемствеността и какви са различията при демократизацията на Сърбия, по време на разграничените в работата два периода (1989-2000 г.) и (2000-2005 г.)? Доколко през първия период има демократичен преход и в какво се състои той?
- 2) Какви са основанията за охарактеризиране на периода (2000-2005 г.) в Сърбия чрез т.нар. от Т. Кародърс симптом на „безпомощния плурализъм” (с.157) и защо това не е отразено в обобщаващия модел, изложен в табличен вид, от автора? Проявяват ли се достатъчно време типичните за този симптом характеристики за да се идентифицира състояние на „безпомощен плурализъм”?

Заклучение.

На основание посоченото в становището и предвид изпълнението на разпоредбите на чл. 6 от ЗРАСРБ и чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам своята подкрепа „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на Георги Христов Георгиев, за разработения от него дисертационен труд на тема: **„Национализъм и популизъм в посткомунистическа Европа. Полша, Сърбия и България (1989 – 2005 г.)”**

доц. д-р Симеон Асенов

София, 25 септември 2017 г.